

МОТИВАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В СТАНІ ПЕРЕЖИВАННЯ БОЙОВОГО СТРЕСУ

Блінов О. А. доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри практичної психології

та соціальних технологій

ПВНЗ «Європейський університет»

<https://orcid.org/0000-0002-9523-0233>

Абрамян Н. Д. кандидат психологічних наук,

доцент, завідувачка кафедри практичної

психології та соціальних технологій

ПВНЗ «Європейський університет»

<https://orcid.org/0000-0001-6956-8954>

Блавіна Т. І. кандидат психологічних наук,

старший науковий співробітник, доцент кафедри

практичної психології та соціальних технологій

ПВНЗ «Європейський університет»

<https://orcid.org/0000-0002-0024-1491>

Стаття присвячена дослідженню мотиваційних стратегій та їх взаємозв'язків з переживанням бойового стресу військовослужбовцями. З'ясовано, що мотивація є одним з потужних факторів, який змістовно впливає на активність поведінки військовослужбовців. Особливого значення набуває мотивація при виконанні бойових завдань, які безпосередньо загрожують життю військовослужбовців. Встановлені значущі зв'язки між особистісними характеристиками військовослужбовців, в тому числі мотивацією і наслідками військової діяльності.

***Ключові слова:** мотивація; військовослужбовці; бойовий стрес; посттравматичні стресові розлади.*

Вступ. Діяльність військовослужбовців у небезпечних умовах спонукає до значних змін в їх особистості. Вони проявляються в її мотиваційній, афективній, когнітивній та поведінковій сфері. Комплексний вплив стрес-факторів підвищеної інтенсивності на психіку та фізіологію військовослужбовців спонукає змістовному переживанню бойового стресу, формуванню психічних станів негативної спрямованості, розвитку дезадаптації, зміни програм мотивації та ціннісних орієнтацій військовослужбовців тощо.

Одним з потужних факторів, який значно впливає на активність поведінки військовослужбовців є мотивація. Вона набуває особливого сенсу при виконанні воїнами завдань за призначенням в сучасних умовах, які потребують додаткових зусиль для досягнення поставлених завдань в умовах дії безпілотної авіації. Усвідомлення відповідальності за себе, як бойової одиниці та інших воїнів підрозділу, вимагає формування та розвитку мотивації, незважаючи на існуючі труднощі військової служби. Високий рівень мотивації виступає змістовним інструментом підтримання

протягом значного часу готовності виконувати поставлені бойові завдання.

В сучасному науковому просторі знаходиться незначна кількість досліджень присвячених вивченню мотивації військовослужбовців в умовах безпосередньої дії бойового стресу. Це питання є актуальним в умовах сьогодення і потребує вивчення.

Метою статті є розкриття особливостей мотиваційних стратегій та їх зв'язку з переживанням бойового стресу військовослужбовцями.

Завданнями роботи є аналіз основних підходів до розуміння мотивації та станів переживання бойового стресу військовослужбовцями, виявлення особливостей прояву мотивації воїнів при переживанні бойового стресу та їх взаємозв'язку.

Теоретичне підґрунтя. Війна є суворим випробуванням психічного і фізичного потенціалу військовослужбовця, його готовності діяти в умовах потужного впливу стрес-факторів підвищеної інтенсивності, стійко переносити різноманіття і травматогенність бойових

подій. Всі військовослужбовці переживають бойовий стрес, який є станом психічного напруження у процесі адаптації воїнів до умов бойової діяльності з використанням ресурсного потенціалу (Блінов, 2019).

Актуальним питанням сьогодення є дослідження мотивації, яка змістовно впливає на всі процеси життєдіяльності військовослужбовців, особливо це проявляється при виконанні обов'язків за призначенням в небезпечних умовах. Мотивація є однією з основних складових психології людини, тому вона завжди знаходиться в фокусі уваги фахівців в тому числі військових психологів. До наукових праць, які розкривають особливості прояву мотивації у військовослужбовців можна віднести наукові роботи сучасних вітчизняних науковців, а саме: Дубровинського & Ділай (2023); Осьодло & Будагьянц (2022); Гуляк (2022); Кравченко (2021); Prykhodko, Matsehora, Lipatov, Tovma & Kostikova (2019) тощо.

До закордонних авторів, які досліджують особливості прояву мотивації у різних категорій військовослужбовців можемо віднести Filipa Castanheira, Maria José Chambel, Sílvia Lopes & Fernando Oliveira-Cruz (2016), James Griffith & Shelley Perry (2009), Karin Amit, Alon Lisak, Dr. Micha Popper & Reuven Gal (2007) тощо.

Існують різноспрямовані думки науковців щодо особливостей прояву мотивації у військових фахівців. Так, Гуляк (2022) досліджував професійну мотивацію військовослужбовців іноземних армій. Автором було зазначено, що у розбудові Збройних Сил велике значення має професійна підготовка висококваліфікованих військових кадрів, здатних забезпечувати високий морально-психологічний стан і боєздатність армії, що викликає необхідність постійного вдосконалення їх навчання та виховання. Особливу значимість це має на етапі розвитку Збройних Сил, за умов їх реформування та досягнення нового якісного стану. Для вирішення цих завдань потрібно всіляко задіяти фактор мотивації, як важливий резерв підвищення ефективності навчання та виховання військових кадрів, досліджувати конкретні практичні способи його активізації. За думкою автора, знання системи мотивів, що

виступають найважливішою детермінантою активності військовослужбовців, дозволяє судити про суб'єктивну значущість діяльності, прогнозувати її результативність у різних ситуаціях бойової діяльності, глибше зрозуміти особу воїна.

Науковці Осьодло & Будагьянц (2022) зазначають, що для ефективного ведення сучасної асиметричної збройної боротьби, зокрема маневреної оборони, необхідні принципово інакші особистісні якості, компетентності, спроможності, злагоженість та налаштування військовослужбовців всіх рівнів від солдата до генерала.

Досліджували мотиваційні установки у військових психологів фахівці Дубровинський & Ділай (2023). Авторами розглядалися предиктори емоційного інтелекту. Було встановлено, що саме розвиваючи багаторівневі компетенції, вагома частина яких є складовою частиною емоційного інтелекту, дає можливість формувати майбутнього офіцера психолога сучасних Збройних Сил України. У той же час було констатовано, що предиктори всього на 13% змінюють залежну перемінну емоційного інтелекту і є статистично не значимі, це дозволяє припустити можливість змін у подальшому при проведенні лонгітюдних досліджень.

За результатами дослідження Кравченко (2021) зміни структури мотивації у військовослужбовців військової служби за контрактом після участі в бойових діях, встановлено, що воїни, які не мають бойового досвіду, схильні спрощувати та романтизувати професійну діяльність військовослужбовця. Вони вважають, що докладаючи незначні зусилля, зможуть отримувати гідну зарплатню та змінити своє соціальне оточення на краще. Втім, вони недооцінюють відповідальність, необхідність діяти згідно правил, які визначають Статути, недооцінюють фізичні навантаження та інші складності військової служби. В процесі роботи автора над темою визначена в учасників бойових дій структура мотивації, яка містить в собі, як прагнення до розвитку, так і прагнення до сповненого позитивними емоціями життя, свідчить, що переживши усі тяготи участі в бойових діях, військовослужбовці відчують себе переможцями.

Колективом авторів у складі Prykhodko, Matsehora, Lipatov, Tovma & Kostikova (2019) було проведено емпіричне дослідження, яке дозволило виділити чотири основні типи мотивації професійної діяльності військовослужбовців: несформовану, професійну, компенсаторну, психотравмовану. За їх думкою, для військовослужбовців визначальними є мотиви професійної військової гідності, самовдосконалення та професійної відповідальності. В результаті дослідження було встановлено, що офіцери більш мотивовані, ніж військовослужбовці за контрактом. У військовослужбовців-контрактників мотивація більш поверхнева, менш силова. Серед справжніх причин звільнення зі служби вони називають високу втому та розчарування.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання поставлених завдань були використані теоретичні методи – аналіз і синтез, узагальнення; емпіричні методи – спостереження, аналіз документів, психодіагностичні методи, експертна оцінка, статистичний метод.

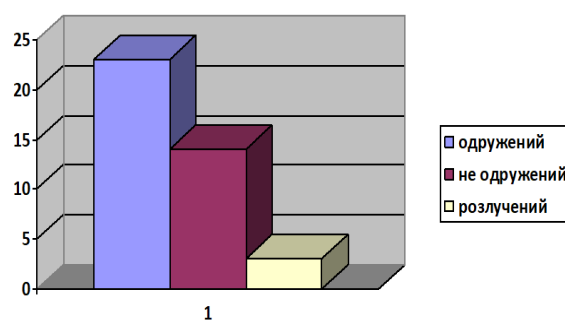
Були використані наступні методики дослідження: анкета визначення особливостей військової служби, анкета мотивації військовослужбовців, анкета релігійності військовослужбовців, методика діагностики «Мотивація успіху і боязнь невдачі» (А.А. Реана), опитувальник бойового стресу Блінова О.А. (ОБСБ), опитувальник скринінгу посттравматичного стресового розладу (ОС ПТСР) за авторством Блінова О.А., Максименко С.Д. та Черненко І.О.

Організація емпіричного дослідження складалася з трьох етапів. На першому етапі роботи був проведений конструктивно-критичний аналіз та вивчення рівня розробки проблеми бойового стресу та мотивації військовослужбовців. На другому етапі було проведення емпіричного дослідження особливостей прояву мотивації воїнів, наявності зв'язків між мотивацією військовослужбовців і переживаннями бойового стресу, посттравматичними стресовими розладами. На третьому етапі проведений аналіз отриманих результатів роботи.

Результати і обговорення. Для досягнення мети та виконання завдань

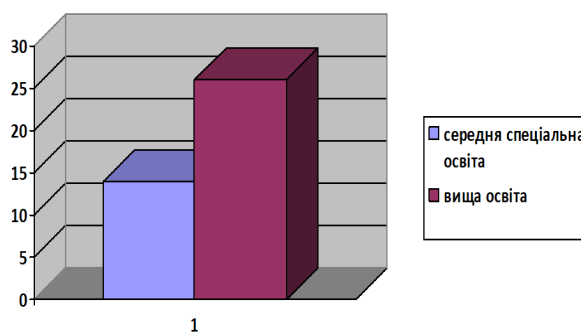
емпіричного дослідження ми спочатку визначали індивідуально-психологічні характеристики вибірки з 40 військовослужбовців. У наступному здійснювався порівняльний аналіз показників бойового стресу та їх мотивації.

Вибірка респондентів характеризувалася наявністю військовослужбовців тільки чоловічої статі (100%). За віком військовослужбовці мають розподіл від 28 років до 51 року. Воїни були в зоні бойових дій від 5 до 30 місяців. Встановлено, що серед військовослужбовців були одружені 23 чол. (57,5 %), не одружені – 14 чол. (35,0 %), розлучені – 3 чол. (7,5 %) (див. рис. 1).

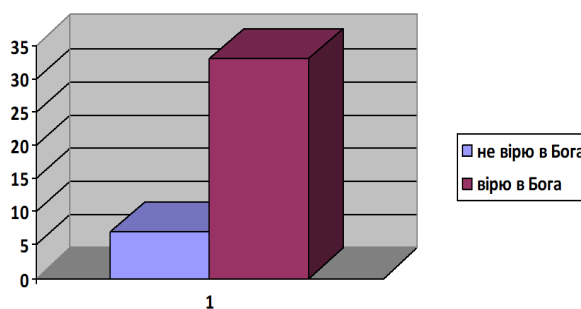
Рис. 1. Сімейний стан військовослужбовців

Мають освіту середньо-спеціальну 14 чол. (35 %), а вищу освіту 26 чол. (65 %) (див. рис. 2).

Рис. 2. Освіта військовослужбовців

Частка військовослужбовців, які вірять в Бога складає 33 чол. (82,5 %), не вірують 7 чол. (17,5 %) (див. рис. 3).

Рис. 3. Віра в бога військовослужбовцями

У військовослужбовців віруючих в Бога визначені вищі рівні різновидів мотивацій у порівнянні з тими воїнами хто не вірить в Бога. Встановлений прямий зв'язок між мотивацією воїнів та переживанням посттравматичних стресових розладів (ПТСР). Рівень загального показника мотивації у віруючих воїнів перевищує рівень мотивації у не віруючих військових на 30,4 бала.

Встановлено, що з 40 військовослужбовців отримали поранення 37 осіб. (92,5 %). З них 19 військових отримали легке поранення (47,5 %). 13 були поранені по одному разу. 2 військових були легко поранені по 2 рази. 3 чол. були поранені по 3 рази. Важкі поранення отримали 17 воїнів (42,5 %). Одна людина під час військової служби отримала як легке так і важке поранення (2,5 %).

Внутрішньочерепну травму: струс головного мозку (контузію) отримали 39 військовослужбовців (97,5 %). З них легкого ступеню – 9 осіб (22,5 %). Легку і важку контузію отримали 17 осіб (42,5 %). Важку контузію отримали 13 воїнів (32,5 %).

Встановлено, що переважна кількість військовослужбовців отримали травми різного ступеня важкості (39 військовослужбовців (97,5 %). Легкі травми мають 14 осіб (35,0 %). Легкі і важкі травми мають 16 осіб (40,0 %). Важкі травми мають 9 осіб (22,5 %).

За фактом участі у бойових діях був проведений аналіз показників поранень, контузій і травм. У переважній більшості військовослужбовців (92,5 %) встановлено ураження їх фізичного здоров'я.

В результаті анкетування військовослужбовців встановлені різновиди форм вирішення існуючих у них проблем. З цією метою 17 воїнів використовують розмови з близькими людьми (42,5 %), розмови з капеланами – 5 чол. (12,5 %), розмови з побратимами – 3 чол. (7,5 %), спілкування з психологом – 2 чол. (5,0 %), 6 військовослужбовців знайшли інші форми комунікації (15,0 %), ніяк не вирішують проблеми (17,5 %).

Аналіз даних, які були отримані в результаті використання опитувальників показав, що мотиваційна компонента «цінність життя» знаходиться в пріоритетному положенні у 36

військовослужбовців (90 %). Аналогічно мотиваційна компонента «майбутнє життя» показує, що вона знаходиться в пріоритетному положенні у 36 військовослужбовців (90 %).

При проведенні аналізу результатів зв'язку мотивації з переживанням бойового стресу військовослужбовцями було встановлено, що у 14 осіб (35%) діагностовано висока мотивація на успіх (надія на успіх). Вона присутня у воїнів, яким у середньому по 35 років. У цих людей вищий рівень релігійності (на 10,9 балів), загальний рівень мотивації (на 14 балів) у порівнянні з військовими, які мають низький та середній рівень мотивації (26 осіб, 65% вибірки респондентів).

Для визначення зв'язку між показниками бойового стресу, ПТСР, віком воїнів, їх релігійністю, а також мотиваційними компонентами нами був обчислений коефіцієнт кореляції рангу Спірмена.

Встановлені статистично значущі обернені зв'язки між віком військовослужбовців і ПТСР ($\rho = -0,388$; $\alpha < 0,034$), між віком військовослужбовців і самомотивацією ($\rho = -0,402$; $\alpha < 0,028$), між віком військовослужбовців і соціально-економічною мотивацією ($\rho = -0,488$; $\alpha < 0,006$), статистично значущі прямі зв'язки між мотивацією участі в бойових діях і ПТСР ($\rho = 0,405$; $\alpha < 0,009$), між релігійністю військовослужбовців і професійною вмотивованістю ($\rho = 0,355$; $\alpha < 0,025$). Це свідчить про те, що чим більший вік у військових тим менший рівень ПТСР, чим більший вік людини тим менша самомотивація, чим більший вік людини тим менше значення для нього мають соціально-економічні мотиви, чим більше мотивація участі в бойових діях тим більше ПТСР, чим більше релігійність воїнів тим більше професійна компонента військової вмотивованості.

Були встановлені тісні зв'язки різновидів мотивацій з мотивацією участі в бойових діях. Так, визначений статистично значущий прямий зв'язок між професійною мотивацією і мотивацією участі в бойових діях військовослужбовців ($\rho = 0,565$; $\alpha < 0,001$), між професійною мотивацією і самомотивацією військовослужбовців ($\rho = 0,355$; $\alpha < 0,025$), між самомотивацією і

мотивацією участі в бойових діях військовослужбовців ($\rho = 0,605$; $\alpha < 0,001$). Це свідчить про те, що чим вища мотивація участі в бойових діях, самотивація, тим вища професійна компонента військової вмотивованості; чим вища самотивація тим вища мотивація участі в бойових діях військовослужбовців.

Для встановлення залежності між бойовим стресом і різновидами мотивацій військовослужбовців нами був використаний t-Стюдента для незалежних вибірок. Встановлені статистичні відмінності між показником «Цінності життя» та рівнем ПТСР воїнів. Це свідчить про те, що у зв'язку зі збільшенням цінності життя збільшується і рівень ПТСР військовослужбовців.

З метою оцінки рівня зав'язків між кількістю контузій і переживанням бойового стресу нами був проведений однофакторний дисперсійний аналіз Краскела – Уолліса. Була встановлена значуща відмінність між наявністю контузій і бойовим стресом. При чому значимість значно вище одного відсотка, тобто $p < 0,01$. Таким чином, при збільшенні кількості контузій збільшується рівень бойового стресу військовослужбовців.

У зв'язку з наявністю у 92,5 % військовослужбовців значної кількості фізичних ушкоджень внаслідок поранень, контузій, травмувань нами розроблений інтегративний показник рівня їх постраждалості. При перевірці зв'язків між ступенем постраждалості та показниками бойового стресу, вмотивованості військовослужбовців за допомогою коефіцієнту кореляції рангу Спірмена, встановлений один кореляційний зв'язок – між ступенем постраждалості та соціально-економічною вмотивованістю (обернений). Це свідчить про те, що зі збільшенням ступеня постраждалості зменшується соціально-економічна вмотивованість воїнів.

Висновки. Всі військовослужбовці, які приймають участь в бойових діях переживають стан бойового стресу. Бойовим стресом є стан психічного напруження військовослужбовців у процесі їх адаптації до умов бойової діяльності з використанням ресурсного потенціалу. Аналіз вітчизняних та іноземних наукових джерел виявив, що професійна мотивація військовослужбовця одночасно сприймається, як процес і результат формування професійно значущих мотивів, виникненню яких сприяє усвідомлення суспільної значущості службової діяльності військовослужбовцем та необхідна реалізація актуальних потреб особистості.

В результаті проведеного емпіричного дослідження отримані наукові результати особливостей прояву мотивації військовослужбовців, її зв'язку з переживанням бойового стресу та посттравматичними стресовими розладами, загальних рівнів отриманих поранень, травм та контузій воїнами, відношенню до віри в Бога та сімейної динаміки. Встановлені статистично значущі зв'язки між різними показниками особистісних характеристик та наслідками переживання бойового стресу військовослужбовцями серед яких провідними є наступні: чим більший вік у воїнів тим менший рівень ПТСР, самотивація, значення соціально-економічних мотивів; чим більше мотивація участі в бойових діях тим більше рівень ПТСР; чим більше релігійність воїнів тим більше професійна компонента військової вмотивованості; при збільшенні кількості контузій збільшується рівень бойового стресу військовослужбовців.

Перспективами подальших наукових розвідок може бути дослідження проявів мотивації серед учасників бойових дій за гендерною ознакою, визначення мотиваційних стратегій членів сімей військовослужбовців тощо.

Список використаних джерел

1. Блінов О. А. (2019). Бойова психічна травма : монографія. Київ, Талком.
2. Гуляк У. М. (2022). Професійна мотивація військовослужбовців: досвід іноземних армій. Вісник Національного університету оборони України, 67(3). 47-55. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-67-3-47-55>

3. Дубровинський Г. Р., Ділай А. Ю. (2023). Мотиваційні установки як предиктори емоційного інтелекту військового психолога. *Вісник Національного університету оборони України*. 3 (73). 65-72. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-23-73-3-65-72>
4. Кравченко О. В. (2021). Зміни структури мотивації у військовослужбовців військової служби за контрактом після участі в бойових діях. *Вісник Національного університету оборони України*. 5 (63). 60-69. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-21-63-5-59-69>
5. Осодло В. І., Будагьянц Л. М. (2022). Трансформація потреб та мотивації людини інформаційного суспільства. *Вісник Національного університету оборони України*. № 2 (66). 89-97. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-22-66-2-89-97>
6. Filipa Castanheira, Maria José Chambel, Sílvia Lopes & Fernando Oliveira-Cruz (2016). Relational Job Characteristics and Work Engagement: Mediation by Prosocial Motivation. *Military Psychology*. Volume 28. Issue 4. 226-240. <https://doi.org/10.1037/mil0000116>
7. Ihor Prykhodko, Janina Matsehora, Ivan Lipatov, Ihor Tovma & Ilona Kostikova (2019). Servicemen's Motivation in the National Guard of Ukraine: Transformation After the 'Revolution of Dignity'. *The Journal of Slavic Military Studies*. Volume 32. Issue 3. 347-366. <https://doi.org/10.1080/13518046.2019.1645930>
8. James Griffith & Shelley Perry (2009). Wanting to Soldier: Enlistment Motivations of Army Reserve Recruits Before and After Operation Desert Storm. *Military Psychology*, Volume 5. Issue 2. 127-139. https://doi.org/10.1207/s15327876mp0502_4
9. Karin Amit, Alon Lisak, Dr. Micha Popper & Reuven Gal (2007). Motivation to Lead: Research on the Motives for Undertaking Leadership Roles in the Israel Defense Forces (IDF). *Military Psychology*, Volume 19. Issue 3. 137-160. <https://doi.org/10.1080/08995600701386317>

References

1. Blinov O. A. (2019). *Boiova psykhična travma : monografija*. [Combat mental trauma: monograph.] Kyiv, Talkom. (in Ukrainian)
2. Huliak U. M. (2022). *Profesiina motyvatsiia viiskovosluzhbovtziv: dosvid inozemnykh armii*. [Professional motivation of military personnel: the experience of foreign armies] *Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy*, 67(3). 47-55. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-67-3-47-55> (in Ukrainian)
3. Dubrovynskyi H. R., Dilai A. Yu. (2023). *Motyvatsiini ustanovky yak predyktory emotsiinoho intelektu viiskovoho psykholoha*. [Motivational attitudes as predictors of emotional intelligence of a military psychologist.] *Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy*. 3 (73). 65-72. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-23-73-3-65-72> (in Ukrainian)
4. Kravchenko O. V. (2021). *Zminy struktury motyvatsii u viiskovosluzhbovtziv viiskovoi sluzhby za kontraktom pislia uchasti v boiovykh diakh*. [Changes in the motivation structure of contract military servicemen after participation in combat operations.] *Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy*. 5 (63). 60-69. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-21-63-5-59-69> (in Ukrainian)
5. Osodlo V. I., Budahiants L. M. (2022). *Transformatsiia potreb ta motyvatsii liudyny informatsiinoho suspilstva*. [Transformation of human needs and motivations in the information society.] *Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy*. № 2 (66). 89-97. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-22-66-2-89-97> (in Ukrainian)
6. Filipa Castanheira, Maria José Chambel, Sílvia Lopes & Fernando Oliveira-Cruz (2016). Relational Job Characteristics and Work Engagement: Mediation by Prosocial Motivation. *Military Psychology*. Volume 28. Issue 4. Pages 226-240. <https://doi.org/10.1037/mil0000116>
7. Ihor Prykhodko, Janina Matsehora, Ivan Lipatov, Ihor Tovma & Ilona Kostikova (2019). Servicemen's Motivation in the National Guard of Ukraine: Transformation After the 'Revolution of Dignity'. *The Journal of Slavic Military Studies*. Volume 32. Issue 3. Pages 347-366. <https://doi.org/10.1080/13518046.2019.1645930>
8. James Griffith & Shelley Perry (2009). Wanting to Soldier: Enlistment Motivations of Army Reserve Recruits Before and After Operation Desert Storm. *Military Psychology*, Volume 5. Issue 2. Pages 127-139. https://doi.org/10.1207/s15327876mp0502_4
9. Karin Amit, Alon Lisak, Dr. Micha Popper & Reuven Gal (2007). Motivation to Lead: Research on the Motives for Undertaking Leadership Roles in the Israel Defense Forces (IDF). *Military Psychology*, Volume 19. Issue 3. Pages 137-160. <https://doi.org/10.1080/08995600701386317>

Summary

MOTIVATION OF MILITARY PERSONNEL IN A STATE OF COMBAT STRESS

Blinov O. Doctor of psychological sciences, Professor, Professor of the Department of Practical Psychology and Social Technologies at the European University

Abramyan N. Candidate of Psychological Sciences, Associate professor, Associate Professor of the Department of Practical Psychology and Social Technologies at the European University

Bielavina T. Candidate of Psychological Sciences, Senior Researcher, Associate Professor of the Department of Practical Psychology and Social Technologies at the European University

Introduction. Activities in extreme conditions lead to significant changes in the personality of military personnel including affective, cognitive and behavioral spheres. The reasons for such changes include direct threat to life, the impact of stress factors of increased intensity on the physiology and psyche of military personnel, and significant experiences of combat stress. The current issue is the study of motivational strategies of soldiers, the causes of the development of maladaptation, a diverse palette of psychological experiences, mental states, etc.

Purpose. The purpose of the article is to reveal the features of motivational strategies and their connection with the experience of combat stress by military personnel.

Methods. To achieve the purpose of the study, such theoretical and practical scientific methods have been used: analysis and synthesis, document analysis method, content analysis, expert assessment, statistical method.

Originality. The study of the selected scientific problem is one of the attempts to study the motivation of military personnel and its connection with the experience of combat stress in the conditions of modern war.

The practical significance of the research results is that they can be used as a theoretical and applied basis for the development of materials for further use in the educational process of students, as well as for providing recommendations for the formation and development of the motivation of military personnel, optimization of the experience of combat stress.

Conclusion. One of the powerful factors that significantly affects the activity of military personnel is motivation. The presence and maintenance of a high level of motivation allow military personnel to perform their duties in difficult conditions of combat training and combat activities, serve as an additional source of energy in life, reduce the time to achieve various goals of their work and improve the quality of its performance. A high level of motivation acts as a cognitive regulator of the experience of combat stress. Motivation is of particular importance when performing complex combat tasks that threaten the lives of military personnel.

It has been established that combat stress is a multilevel process of adaptive activity of the human body in a combat situation, which is accompanied by the tension of reactive self-regulation mechanisms and the consolidation of specific adaptive psychophysiological changes. Stress (combat stress) is a state of mental tension of military personnel in the process of their adaptation to the conditions of combat activity using resource potential. A soldier in the field can be an easy target and he would have no chance of survival without timely and full adaptation, as well as mobilization of all the forces of the body.

The following relationships between indicators have been found out due to statistical processing of the results of the study: the older the soldier is, the lower the level of post-traumatic stress disorder is, the less important socio-economic motives and self-motivation are for the soldier; the greater the soldier's motivation to participate in combat operations is, the greater the level of post-traumatic stress disorder is; the higher the religiosity of the soldiers is, the greater the professional component of military motivation is. In the process of the research, it has also been established that the higher the motivation to participate in combat operations is, the higher the professional component of military motivation is; the higher the self-motivation is, the higher the professional component of military motivation is and the higher the soldier's motivation to participate in combat operations is.

Key words: motivation; military personnel; combat stress; post-traumatic stress disorder.

Концептуалізація – Блінов О.А.

Ресурси – Абрамян Н.Д.

Формальний аналіз – Белавіна Т.І.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

The authors declare that they have no conflict of interest.

Дата надходження рукопису/Date of receipt of the manuscript: 10.01.25.

Дата прийняття рукопису/Date of acceptance of the manuscript: 14.02.25.

© 2025. This work is under an open license CC BY-NC 4.0.